23. విరోధి

నాటకం పూర్తవగానే కాంతమ్మ మాటలు జ్ఞాపకానికి వొచ్చినయ్. ఆమె అనేది– "ఏదో పల్లెటూళ్ళో వున్నా... మాకూ అంతో, ఇంతో వుంది. ఏదన్నా పనిమీద ఎప్పుడన్నా మేం పట్టణానికి వొచ్చి చూసిపోతూంటాం కాని – దారితప్పయినా ఒక్కసారన్నా మావూరు రావుకదా! వొస్తూ పోతూంటే చుట్టరికంకాని, లేకుంటే?"

"వొస్తాను. వీలుచూసుకొని ఒక్కసారన్నా వొస్తాను" అని ఐదారుసార్లు ఆమెకు వాగ్దానం చేశాను.

ఇక్కడికి వాళ్ళ వూరు మూడు మైళ్ళే! ఒక్కసారన్నా వాగ్దానాన్ని చెల్లిద్దామనిపించింది. మరి రెండు రోజులదాకా నాటకాలు కూడా లేవు. కాంతమ్మ దూరపుబంధువు కాదు, పినతండ్రి కూతురే!

నన్ను చూడగానే ఆమె గుర్తించలేకపోయింది. అంతగా మారిపొయ్యానని కాదు, ఆ పల్లెటూరు ఎలా రాగలిగానా అని.

"దారితప్పి వొచ్చినట్లుందే!" అందామె.

"దారి తప్పుతే – మీ పక్క ఊరు జేరేవాణ్ని."

చాలాకాలంనుంచీ వేచి వున్న అతిథికిలాగు – ఎంతో మర్యాద జరిగింది. పిండివంటల్తో తయారైన భోజనాన్ని తృప్తిగా తిని, మధ్యాహ్నం నిద్రపోయి రాత్రి బడలిక తీర్చుకున్నాక, కాంతమ్మ తన సంసారపు గొడవలు చెప్పనారంభించింది.

"ఇక్కడ సుఖానికి యేమీ తక్కువలేదుకాని... అత్తగారు మాత్రం మహా గయ్యాళి. ఎంతశ్రమపడి పనిచేసినా ఆమెకు నచ్చదు. అదేం ఖర్మమోకాని రోజుకొకసారన్నా పోట్లాడుతుంది. ఆమెతో వేగటం మహాకష్టం !"

ఈ విషయాన్ని వినటం ఇది మొదటిసారి కాదు, అప్పుడప్పుడు మా ఇంటికి వొచ్చిపొయ్యే బంధువర్గం అనుకుంటూండగా అనేకసార్లు విన్నాను.

"మీ మామగారో?" అన్నాను.

"ఆయనదేముందీ... పిచ్చి బ్రాహ్మడు. ఒక మూల కూర్చొని విస్తళ్లు కుట్టుకుంటూ వుంటాడు. కాస్త పూర్వకాలంవాడు కనుక, కాస్త మడీ ఆచారమూ లేందే ఆయనకు గిట్టదు. ఆయన మంచితనాన్ని అత్తగారు ఏమీ సాగనివ్వదు. రోజుకొకసారన్నా ఆయన్ను తిట్టిపోస్తుంది."

ఇంతలో అత్తగారు పిలుస్తే కాంతమ్మ వెళ్ళిపోయింది. మరి పదినిమిషాల్లో దొడ్లో కేకలు వినపడ్డయ్. ఏమిటోనని వెళ్ళాను. కాంతమ్మకూ, అత్తగారికీ వాగ్వాదం జరుగుతోంది. కొత్తవాళ్ళకు అదొక పెద్ద పోట్లాటగా కనిపించటంలో ఆశ్చర్యం కూడా లేదు.

"అంత అవసరమైతే వేసుకోలేకపొయ్యావా?" అంటోంది కాంతమ్మ.

"వానకు తడిస్తే పొయ్యిమండదు. కాసిని కట్టెలు పాకలో వెయ్యలేక పొయ్యావా అన్నందుకు అంత కోపం దేనికీ?" అంది అత్తగారు.

కాంతమ్మ నన్ను చూసేప్పటికి మరీరెచ్చింది. తనకు నేను అండగా దొరికినట్టు భావించి వుంటుంది.

"పైనకూర్చొని పని పురమాయించటం నాకూ చేతవ్వు. పనిచెయ్యటమంటూ వొస్తే వేరు" అంది కాంతమ్మ చేతులు వికారంగా తిప్పుతూ.

ఇదే సమయంలో కాంతమ్మ భర్తవొచ్చి తొంగిచూసి బూచాణ్ని చూసిన చిన్నపిల్లాడిలాగా, మాట్లాడకుండా త్వరత్వరగా నిష్క్రమించాడు. ఇలాటి సందర్భాన్ని ఎదుర్కోవాల్సి వుంటుందని నేను అనుకోలేదు. అలాటి అనుభవంకూడా నాకు లేదు. కాస్సేపు ఆగితే వీళ్ళిద్దరూ నా తీర్పుకోసం వొస్తారనేందుకు సందేహం లేదు. అప్పుడు నా అవస్థ ఇంకా ఘోరంగా మారుతుంది.

ఏమైనా కాంతమ్మ భర్తలాటి అనుభవశాలే, తప్పుకు తిరగటం ఎంతమంచి తెలివైనపనో నాకు ఆదర్శంగా సూచించాడు. మెల్లిగా నేనుకూడా వెనుక్కుతిరిగాను.

"అదికాదు అన్నయ్యా!" అంటూ కాంతమ్మ వెంటపడ్డది.

ఇక తప్పుకుపొయ్యే అవకాశంకూడా మించిపోయింది. ఇద్దరూ కలిసి నాకు విషయాన్ని బోధపరిచారు. కానీ ఎటు చెప్పేట్టు? కాంతమ్మ అత్తగారుకూడా మాకు కొత్త చుట్టం కాకపోవటం మరీ ఇబ్బందైన విషయం. ఇంతచిన్న విషయం మీద పోట్లాడుకోవటం నిజంగా హాస్యాస్పదం. ఆ సంగతి వాళ్ళిద్దరికీ అర్థమయ్యేట్టు చెప్పటం-నాకు మించిన విషయం! మాట్లాడకుండా ఊరుకోవటం, మాట్లాడటంకన్నా ప్రమాదం!

"ఉండండి... ఇప్పుడే వొస్తాను" అని ఎలాగో బైటపడ్డాను.

ఊళ్ళో అటూ ఇటూ తిరిగి, రాత్రి చాలా పొద్దుపొయ్యాక కొంపజేరాను. గాలివాన వెలిశాక ఆ చిహ్నాలు కనిపిస్తూన్నట్లు, పోట్లాట పూర్తయినా ఆ బాపతు ఛాయలు ఇంట్లో ఇంకా కనిపిస్తూనే వున్నయ్. నాకు ఆకలవుతూన్న మాట నిజమేకాని, ఆ సంగతి ఎవరికి చెప్పుకొనేదీ? అలాగే యీ రాత్రి బాధపడి, తెల్లారగానే వెళ్ళుదామని ఆలోచిస్తున్నాను.

నా రాకను ఎప్పుడు గుర్తించిందో కాని, కాంతమ్మ వొచ్చి "లే అన్నయ్యా! వొడ్డించాను" అంది.

బతికిపొయ్యాను! ఇంత తెలివైన పిల్లను, అత్తగారు సక్రమమార్గంలో ఎందుకు ఉపయోగించుకోలేకపోతోందో నాకు అర్థమవలేదు.

భోజనం చేస్తూండగా కాంతమ్మ చెప్పనారంభించింది. "రోజూ ఇంతే నన్నయ్యా. ప్రతి చిన్న విషయానికీ పురమాయింపే! అధికారపూర్వకమైన ఆమె గొంతు!"

"ఆమె వింటుంది- ఊరుకో" అన్నాను.

"ఏడిసిందిలే!"

కాంతమ్మ దృష్టిలో అత్తగారి స్థానం నాకు ఇప్పుడే అర్థమైంది.

"సాయంత్రం నువ్వుచూశావుగా... రాక్షసిలాగా నా మీద ఎలా విరుచుకుపడ్డదో?"

ఈ విషయం మీద చర్చించటం నాకంత క్షేమకరంగా తోచలేదు. ఇక ఇంతటితోనన్నా ఇది మాసిపోతుందేమోనని తలూపాను.

"నిజానికి నా తప్పేమన్నా వుందా?" అందామె మళ్ళీ.

సాయంత్రం తప్పించుకున్న గోతిలోనే మళ్ళీ పడేట్టున్నాను. ఏమైనా ఎదురుగుండా వున్నది కాంతమ్మ కనుక, ఆమెను సంతోషపెట్టాల్సిన బాధ్యత నాకు వుంది.

"నీ తప్పేం లేదు" అన్నాను.

నిజానికి ఎవరితప్పో నేను చెప్పలేను. కాని, కాంతమ్మ అంటే నాకు అభిమానం వున్నమాట నిజం. బహుశా ఆమె అతిథి సత్కారం ఇక్కడొక లంచమై, నాలో పక్షపాతాన్ని ప్రవేశపెట్టి వుంటుందనుకుంటాను.

భోజనం పూర్తిచేసి, మెల్లిగా బైటపడ్డాను.

2

రెండు సంవత్సరాలయ్యాక, ఆ పక్క గ్రామంలో బంధువుల పెళ్ళికి వెళ్లినప్పుడు, మళ్లీ కాంతమ్మ దర్శనమైంది. ఇంటికి తిరిగిపొయ్యే నన్ను బలవంతపరచి, వాళ్ళవూరు అంతదగ్గరైనా ఒక్క రోజన్నా వాళ్ళింట్లో ఉండకుండా పోతూన్నందుకు ఆమె తప్పుపట్టింది. పోనీలెమ్మని వెళ్లాను.

ఆమె అత్తగారు సంవత్సరం క్రితమే యీలోకాన్ని వీడింది. నేను అనుకున్నాను- కాంతమ్మ కాపురంలో మరి అశాంతి లేదని!

చీకటిపడ్డది. వంటింట్లో కాంతమ్మ గొంతు పెద్దగా వినిపిస్తోంది. విషయం అర్థంగాక, ఏమిటో చూద్దామనే కుతూహలంకొద్దీ వెళ్ళాను.

మామగారు జపం చేసుకుంటున్నారు. "పోనీ నేను పెట్టుకుంటాలే" అంటున్నాడు ఆయన.

"మీ జపమూ, భోజనమూ అయ్యేటప్పటికి తెల్లారుతుంది. ఇంట్లో వాళ్ళం ఇంకెప్పుడు భోంచేసేట్టు? అవతల చంటిపిల్లాడు లేచాడంటే?"

విషయం అర్థమైంది. మామగారి జపం మీద విమర్శ జరుగుతోంది.

మామగారు నన్ను చూసి, "అదికాదురా అబ్బాయి! ఇంతకుముందే కదా కూర్చుంది?" అన్నాడు.

కాంతమ్మ వెంటనే అందుకొని, "సాయంత్రం విస్తళ్లు కుట్టుకుంటూ కూర్చోకపోతే, జపం పూర్తి చేసుకోరాదూ? పోనీ భోంచేసి, జపానికి ఎంతసేపు కూర్చున్నా ఇతరులకు ఇబ్బంది ఉండదుగా!" అంది.

మామగారు జవాబు చెప్పలేక కాబోలు జపంలో నిమగ్నుడయ్యాడు. కాంతమ్మ వెనుకనుంచి, చాటుగా ఆయన మీద మెటికలు విరిచింది.

రాత్రి భోజనాలయ్యాక, కాంతమ్మ మామగారి గొడవ చెప్ప నారంభించింది. "ఈ ముసలాడితో మహా చావుగా వుంది. ఎంతకూ జపంలోంచి తెమలడాయె! మడీ, ఆచారమూ, పాడూ-పచ్చి బద్ధలూను!"

"మీ అత్తగారికన్న మామగారే మంచివాడని చెప్పేదానివి?" అన్నాను.

"పాపం! ఆమెదేముందీ? మోటుమనిషి కనుక, కాస్త కటువుగా మాట్లాడేది. చచ్చి ఏ స్వర్గాన వుందోకాని, నేను ఆమెకు చేసినదానికన్న, ఆమె నాకు చేసింది ఎక్కువ. ఆమె బతికున్నన్నాళ్ళూ యీ ముసలాడు ఆమెను మాత్రం కాల్చుకుతినలా?"

వాళ్ళిద్దర్లో ఎవరు మంచివాళ్ళయినా నాకు అనవసరం. ఈ సందర్భంలో కాంతమ్మ మాటలు మాత్రం అధారిటీగా తీసుకోవాల్సిందే!

"చిన్నపిల్లాడు ఉన్నాడనే జ్ఞానమన్నా లేదుకదా ఆయనకు?" అందామె.

"ఏదో ముసలాడులే!"

"ముసలాళ్ళకే మతివుండదు. చేసేదాన్ని వున్నాను కదాని ఇలా ఏడిపించుకు తింటూంటే."

నేను నిద్రనటించాను. నేను "ఊ" కొట్టటం ఆపేటప్పటికి, మిగతా మాటల్ని ఆమె వినపడీ వినపడకుండా అనేసింది.

3

నాలుగు సంవత్సరాలు గడిచాక, మళ్ళీ ఏదో సందర్భంలో కాంతమ్మగారి వూరు వెళ్ళాను. ఇప్పటికి కాంతమ్మ మామగారు కూడా పరలోకగతులయ్యారు.

మధ్యాహ్నం భోజనానికి పిలుపు వొచ్చింది.

"బావకూడా రానీ!" అన్నాను.

"ఆయన యీపూట రారేమో. వొచ్చినా ఆలస్యమవుతుంది. నువ్వు లే అన్నయ్యా!" అంది.

నేను వివరాలు తెలుసుకోకుండానే భోంచేశాను. సాయంత్రంవరకూ ఆమె భర్త రానేలేదు. తీరుబడిగా కాంతమ్మ కబుర్లు చెప్పటం మొదలుపెట్టింది.

"రోజూ ఇంతే. ఒక్కోనాడు మనస్సు తిరిగితే ఇంటికి వొస్తారు. లేకపోతే లేదు" అంది కాంతమ్మ.

"రాక ఏమౌతాడూ?"

"చీట్లపేకో-పాడో! ఉన్న ఆస్తి అంతా ఇలా తగలేస్తున్నాడు. వెనక ముగ్గురు పిల్లలున్నారనే జ్ఞానమన్నా లేదు. చచ్చి ఏ స్వర్గాన వున్నారోగాని, అత్తగారు, మామగారూ బతికివున్నట్టయితే ఇలాటి పనులు జరగనిచ్చే వారు కాదు. వాళ్ళ ముసలితనంలో వాళ్ళను సరిగ్గా చూశాడూ? ఇంటికి వొస్తూనే ధుమధుమలాడుతాడు. చెప్పొద్దూ... నాకు అరికాలి మంట నెత్తికెక్కుతుంది. నన్ను అనవసరంగా రెచ్చగొడతారు. నేనేదన్నా

అంటే... చిటచిటలాడుతూపోయి మళ్ళీ ఏ రెండు రోజులకో ఇంటికి వొస్తారు. రాత్రి ఇలాగే అయింది. ఆపాటే ఆ వానలో తడుస్తూ పొయ్యారు–"

కాంతమ్మ రకం వ్యక్తిలో ఏ లోటు వుందో నాకిప్పుడు బాగా అర్థమైంది. ఆ విషయాన్ని ఆమెకు బోధపరిస్తే ఆమె సౌఖ్యపడే అవకాశం వుంటుంది.

అన్నాను : "అదేమిటీ! అల్లా మాట్లాడతావ్? నేను మొదటిసారి వొచ్చినప్పుడు అత్తగారితో పోట్లాడి, ఆమెను రాక్షసి అన్నావ్. రెండోసారి వొచ్చినప్పుడు మామగారితో పోట్లాడి ఆయన్నూ ఆయన జపాన్నీ తిడుతూ, అత్తగార్ని మెచ్చుకున్నావ్. ఇప్పుడు అత్తగార్నీ, మామగార్నీ కూడా మెచ్చుకుంటూ..."

"నిజంగా వాళ్ళు మంచివాళ్లేగా!"

"మరి మంచివాళ్ళతో ఎందుకు పోట్లాట వొస్తుందీ?"

ఈ ప్రశ్నకు ఆమెకు జవాబు దొరకలేదు. ఆమెలోని తప్పును ఎత్తి చూపుతూన్నందుకు, ఆమె ముఖం కాస్త ఎఱ్ఱబడ్డది.

"అలాగే నీ భర్తవిషయంలో కూడా, అనవసరపు తగాదా పెట్టుకొని ఉంటావ్!" అన్నాను.

"నేను పోట్లాడానా?" అందామె.

"నువ్వు కాక, ఇంకెవరు పోట్లాడారూ?"

అభిమానం ఎక్కువగానే పనిచేస్తూండడంవల్ల ఆమె కనుబొమలు ముడిపడ్డయ్.

"నీలాటివాళ్లు అలాగే అర్థం చేసుకుంటారు. నీలాటి మనుషులకు అలాటి దృక్పథమే వుంటుంది."

"అదేమిటీ?" అన్నాను అర్థంగాక.

"ఏముందీ! నువ్వుమాత్రం తక్కువవాడివా? ముప్పైనాలుగేళ్లు వొచ్చినా, పెళ్ళీ పెటాకులూ లేదు. బి.ఎ. దాకా చదివి, ఉద్యోగం సంపాయించలేక నాటకాల్లో వేషాలువేస్తూ–!"

నా వ్యక్తిగత జీవితంమీద చర్చ నాకు చాలా కష్టంగా తోచింది. వాదనకు అవకాశం లేక, కాంతమ్మ నామీద అనవసరంగా పడ్డది. ఇక ఆమె నోటికి అడ్డుండదు. అందుకని, ఒక్కక్షణం కూడా నేనక్కడ ఉండదలచుకోలేదు. కాంతమ్మ ముఖం చూస్తే, నాతో పోట్లాటకు నిరీక్షిస్తున్నట్టు తోచింది. అలాటిది నాకు మనస్కరించక, చెప్పకుండానే ఆ సందె చీకట్లో పొలాలకు అడ్డంపడి నడవసాగాను.

– *ఆగష్టు, 1946*